

ÖYKÜ

dönüşüm

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN: EBRAR KARADENİZ

DÜNYA EDEBİYATI

franzen kafka

DÖNÜŞÜM

Franz Kafka

TİMAŞ YAYINLARI | 4369
Dünya Edebiyatı Dizisi | 51

EDİTÖR
Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

İÇ TASARIM
Tamer Turp

1. BASKI
Şubat 2018, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-2723-1

9 786050 827231

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT

Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

FRANZ KAFKA

Franz Kafka 3 Temmuz 1883'te Prag, Bohemya'da doğdu.

1889'dan 1893'e kadar Alman Erkek Okulu'nda okudu. 1901'de son derece sıkı ve klasikleri temel alan bir ortaokul olan Altstädter Gymnasium'dan mezun oldu. Daha sonra Charles Ferdinand Üniversitesi'ne devam etti. Burada önce kimya okumayı düşündü, ancak sonra hukuk okumaya karar verdi. İlk yılının sonunda kendinden bir yaş küçük Max Brod'la tanıştı ve ömrü boyunca yakın arkadaş kaldılar. Kafka 18 Temmuz 1906'da hukuk bölümünde doktorluk unvanı aldı ve bir yıl zorunlu olarak sivil mahkemelerde ve suç mahkemelerinde ücretsiz olarak avukatlık yaptı. 1907'nin sonunda yaklaşık bir yıl kalacağı bir İtalyan sigorta şirketinde çalışmaya başladı. Burada çalışmak, yazmaya yoğunlaşmasını oldukça zorlaştırdı. 15 Temmuz 1908'de istifa etti ve kendisine daha uygun bir iş olan Bohemya Krallığı'na bağlı işçi kaza sigortası enstitüsünde çalışmaya başladı. 1922 Temmuzunda sağlık sebepleri dolayısıyla emekli olana kadar burada çalıştı.

1912'de, Max Brod'un evinde, Berlin'de yaşayan Felice Bauer ile tanıştı. Sonraki beş yıl boyunca sürekli haberleştiler, sık sık buluştiler ve iki kere evlenmek üzere nişanlandılar. İlişkileri 1917'de sona erdi. Tüberküloz hastası olan Kafka, sık sık ailesinin, özellikle de kız kardeşi Otlá'nın ilgisine ihtiyaç duyuyordu. 1920'lerin başlarında Çek gazeteci ve yazar Milena Jesenská ile yoğun bir ilişki yaşadı. 1923'te ailesinin etkisinden uzaklaşıp yazabilmek için Berlin'e taşındı. Berlin'de Ortodoks Yahudi bir aileden gelen yirmi beş yaşındaki anaokulu öğretmenini Dora Diamant ile yaşadı. Dora geçmişindeki Yahudi mahallesinden kaçabilecek kadar özgür bir kadındı; Kafka'nın Talmud'la ilişkisini önemli ölçüde etkiledi.

Kafka, tüberküloz ve huzursuz tabiatının yanında migren ve uykusuzluk gibi büyük bir stres ve gerilime sebep olan sağlık sorunları yaşıyordu. Bütün bunlara alternatif tıbbın tedavi rejimleriyle (vejetaryen diyet, yüksek miktarda pastörize edilmemiş süt tüketimi vb.) başa çıkmaya çalıştı, ancak tüberkülozu daha da kötüleşti. Prag'a geri döndü ve iyileşmek için Doktor Hoffman'ın sanatoryumuna gitti. Burada, 3 Haziran 1924'te hayatını kaybetti.

Eserleri: *Bir Savaşın Betimlemesi, Gözlem, Dava, Dönüşüm, Ceza Sö-mürgesi, Şarkıcı Josefina ya da Fareler Ulusu, Şato, Amerika, Çin Seddi.*

Bir sabah Gregor Samsa gördüğü huzursuz rüyalarından uyandığında kendini yatağında dev bir böceğe dönüşmüş olarak buldu. Zırh gibi sert sırtının üstünde yatıyordu ve başını hafif kaldırdığında, üzerindeki battaniye neredeyse düşmek üzere olan, yay gibi sert çizgilerle bölünmüş, kubbe şeklindeki kahverengi karnını gördü. Heybetli gövdesine kıyasla acınacak derecede ince görünen çok sayıdaki bacağı gözlerinin önünde çarpınıyordu. “Ne oldu bana?” diye geçirdi içinden. Rüya görmüyordu. Bir hayli küçük, fakat bir insan için yeterli büyüklükteki odası, tavnıkdı dört duvarın arasında yerli yerinde duruyordu. Ayrı ayrı paketlenmiş kumaş parçalarından oluşan bir numune koleksiyonunun –Samsa bir pazarlamacıydı– yayılı olduğu masanın üzerinde, kısa süre önce resimli bir dergiden kesip zarif, yaldızlı bir çerçeveye yerleştirdiği bir resim asılıydı. Resimde, başındaki kürk şapkası ve boynundaki kürk boasıyla dimdik oturan bir kadın, kolunu dirseğine kadar örten kalın kürk manşonunu kendisine bakan kişiye doğru kaldırıyordu.

Sonra Gregor'un bakışları pencereye yöneldi: Dışarıdaki kasvetli hava –pencerenin pervazına vuran yağmur damlalarının sesi duyuluyordu– iyice içini kararttı. “Biraz daha uyuyup tüm bu deliliği unutsam nasıl olur acaba?” diye geçirdi içinden, ne var ki bu mümkün değildi; çünkü o sağ tarafına yatarak uyumaya alışıktı, ancak şu anki vaziyetinden ötürü o tarafa dönemiyordu. Sağına dönmek için ne kadar çabalasa da her defasında yuvarlanıp eski konumuna geri dönüyordu. Çırpınan bacaklarını görmemek için gözlerini kapayıp belki de yüz defa sağına doğru dönmeye çalıştı ve ancak yan tarafında daha önce hissetmediği hafif bir ağrı duyunca bu işten vazgeçti.

“Tanrım,” diye geçirdi içinden, “ne yorucu bir meslek seçmişim böyle! Her gün yollardayım. Bu koşuşturma bürodaki asıl işlerden çok daha yorucu, ulaşımın eziyeti de cabası: Aktarmalı yolculukların çilesi, düzensiz ve kötü yemekler, sürekli değişen, asla kalıcı ve samimi olmayan insan ilişkileri... Hepsinin canı cehenneme!” Birden karnının biraz üzerinde hafif bir kaşıntı hissetti, başını kaldırabilmek için kendini sırtüstü pozisyonda yavaşça yatak başlığına doğru çekti ve ne olduklarına karar veremediği küçük beyaz noktalarla kaplı kaşınan yeri buldu. Bir ayağıyla oraya dokunmak istedi, fakat dokunmasıyla çekmesi bir oldu, çünkü vücudunu bir titreme sardı.

Tekrar eski yerine kaydı. “Bu erken uyanmalar,” dedi kendi kendine, “insanı serseme çeviriyor. İnsan uykusunu iyi alabilmeli. Diğer pazarlamacılar harem kadınları gibi yaşıyor. Mesela ben alınan siparişlerin kaydını girmek için öğleden önce kafeteryaya gittiğimde, bu beyefendiler daha

kahvaltı sofrasına yeni oturmuş oluyor. Böyle bir şeyi ben yapsam patronum beni anında kovardı. Gerçi kim bilir, belki de bu benim için çok iyi olurdu. Annem ve babam için sabretmek zorunda olmasam, şimdiye kadar çoktan istifa ederdim; patronumun karşısına çıkar ve aklımdan geçenleri teker teker söylerdim. Herhalde kürsüsünden düşüverirdi. Zaten kendisinin ağır işitmesi sebebiyle, insanların kürsüye iyice yaklaşmaları gerektiği halde orada oturup çalışanlarıyla o yükseklikten konuşması oldukça tuhaftı. Gerçi bu hayalden büsbütün vazgeçmiş değilim; anne babamın ona olan borcunu ödemek için gerekli parayı bir toplayayım –muhtemelen bu da beş ila altı yıl kadar daha sürecek– mutlaka istifa edeceğim. İşte o zaman büyük bir adım atmış olacağım. Fakat şimdi yataktan kalkmam gerek, çünkü trenim saat beşte hareket ediyor.”

Sonra komodinin üzerinde tik tak eden çalar saate baktı. “Aman Tanrım!” dedi içinden. Saat altı buçuktu ve saniye göstergesi usulca ilerliyordu. Hatta buçuğu da geçmişti, altı kırk beş olmak üzereydi. Acaba alarm çalmamış mıydı? Yataktan bakıldığında alarmın gerektiği gibi saat dörde kurulu olduğunu görünüyordu; çalmıştı muhakkak. Peki ama yeri göğü inleyen bu zili duymamış olması mümkün müydü? Evet, pek rahat uyuduğu söylenemezdi, ama anlaşılan bir o kadar da derin uyumuştı. Şimdi ne yapacaktı? Sıradaki tren saat yedide hareket edecekti; onu yakalamak için delicesine acele etmesi gerekiyordu, daha numune koleksiyonu paketlenmemişti, ayrıca o da kendini pek canlı ve zinde hissetmiyordu. Hem zaten treni yakalasa bile patronundan uzunca bir azar işitmekten kurtulamazdı, çünkü beş

treniyle gelmesini bekleyen büro hizmetlisi muhtemelen geciktiğini çoktan patrona bildirmişti. Patronun kuklasıydı o; kişiliksizin, akılsızın tekiydi. Peki ya hasta olduğunu söyleseydi? Ama bu son derece uygunsuz ve şüphe uyandırıcı olurdu, çünkü Gregor beş yıllık çalışma hayatında henüz bir kez bile hasta izni almamıştı. Patron mutlaka sigorta doktorunu peşine takıp gelir, anne babasına tembel evlatları yüzünden serzenişte bulunur ve bütün insanların esasen son derece sağlıklı olduğunu, yalnızca işten kaçmak için hastalığı bahane ettiğini savunan doktorun değerlendirmelerine dayanarak tüm itirazları geri çevirirdi. Gerçi bu sefer doktor pek de haksız sayılmazdı, öyle değil mi? Zira Gregor, çektiği uzun uyku sonrası tamamen lüzumsuz olan uyku sersemliği dışında kendini oldukça iyi hissediyordu ve hatta midesi zil çalıyordu.

Yataktan çıkıp çıkmama konusunda bir karara varamadan tüm bunları hızlıca aklından geçiriyorken –tam o sırada saat altı kırk beşi gösteriyordu– yatağının başucundaki kapıya usulca vuruldu.

“Gregor,” diye seslendi –annesiydi–, “saat yediye çeyrek var. Gitmen gerekmiyor mu?” O şefkat dolu ses! Gregor cevap veren sesini duyunca irkildi, aslında kendi normal sesiyle tıpatıp aynıydı, fakat sese sanki derinlerden gelen, bastırılması mümkün olmayan acı bir ciyaklama karışıyordu ve bu ciyaklama kelimelerin anlaşılabilirliğini ilk anda etkilemiyor, ancak daha sonra duyan kişinin duyduğu şeyden şüphe etmesine yol açacak derecede bozuyordu. Gregor detaylıca cevap verip her şeyi açıklamak istedi, fakat içinde bulunduğu vaziyetten dolayı şunları demekle yetindi: “Evet

evet, teşekkürler anne, kalkıyorum.” Gregor’un sesindeki değişim, aradaki ahşap kapıdan dolayı dışarıdan anlaşıl-mıyor olacak ki bu açıklamayla yatışan annesi ayaklarını sürüyerek oradan uzaklaştı. Ancak bu kısa konuşma vesilesiyle ailenin diğer fertleri, zannedilenin aksine Gregor’un hâlâ evde olduğunu öğrenmişti ve hemen akabinde yan kapılardan birinde babasının hafif yumruk darbeleri duyuldu. “Gregor, Gregor,” diye seslendi, “ne oluyor?” Kısa bir sessizliğin ardından daha kalın bir sesle yineledi: “Gregor! Gregor!” Diğer yandaki kapıda ise kız kardeşinin alçak sesle konuşması duyuldu: “Gregor? Hasta mısın? Bir ihtiyacın mı var?” Gregor her iki tarafa doğru cevap verdi: “Hazırlandım bile!” Bunu söylerken telaffuzuna dikkat ederek ve her kelimeden sonra uzun aralar vererek sesindeki tüm tuhafıkları gizlemeye çabaladı. Babası da kahvaltısına geri döndü, ancak kız kardeşi kapının arkasından fısıldadı: “Gregor, yalvarırım, aç kapıyı.” Ama Gregor’un kapıyı açmaya hiç niyeti yoktu, bilakis seyahatlerde temkinli olmak için yaptığı gibi geceleyin tüm kapıları kilitleme alışkanlığıyla övünüyordu.

Öncelikle rahatsız edilmeden sakince yatağından kalkmak, üzerini giyinmek ve hepsinden önemlisi kahvaltısını yapmak istiyordu; geri kalanını ancak bunlardan sonra düşünecekti, çünkü yattığı yerden ne kadar düşünse de mantıklı bir çözüme varamayacağını kavramıştı artık. Daha önce birçok kez, tahminen yatağında ters yatmaktan kaynaklanan hafif bir ağrı hissettiğini, ancak ayağa kalkınca bunun yalnızca bir kuruntu olduğunu anladığını anımsadı ve bugünkü durumunun nasıl bir sonuca varacağı konusunda mera-

ka kapıldı. Sesindeki değişimin, pazarlamacıların meslek hastalığı olan ciddi bir soğuk algınlığı belirtisinden başka bir şey olmadığı konusunda en ufak bir kuşkusunu yoktu.

Battaniyeden kurtulmak son derece kolaydı; tek yapması gereken biraz kabarmak oldu ve battaniye kendiliğinden düşüverdi. Fakat sonrası oldukça zordu ve bu zorluk özellikle bir hayli geniş oluşundan kaynaklanıyordu. Doğrulmak için ellere ve kollara ihtiyacı vardı; fakat onların yerine aralıksız olarak değişik hareketler yapan, daha da fenası kontrol edemediğı bir sürü ayağı vardı. Birini bükmeye kalktığında ilk kasılan o oluyordu. Nihayet o ayağına istediğı şeyi yaptırmayı başardığıdaysa diğer tüm ayakları sanki serbest bırakılmışlar gibi delice ve acınası bir heyecanla hareket ediyordu. “Haydi artık, boş boş yattığım yeter,” dedi Gregor kendi kendine.

İlk önce gövdesinin alt kısmını kullanarak yataktan çıkmaya niyetlendi, fakat henüz hiç görmediğı ve şekli konusunda hiçbir tasavvurunun olmadığı bu alt tarafın çok zor hareket ettiği ortaya çıktı; oldukça yavaş ilerliyordu. En sonunda adeta çıldırmış bir halde var gücünü toplayıp kendini dik-katsizce öne itince yönünü tayin edemedi ve sert bir şekilde yatağın alt tarafındaki direğe çarptı. Darbenin etkisiyle hissettiğı şiddetli acı, gövdesinin alt kısmının muhtemelen o anki en hassas bölgesi olduğunu öğrenmesini sağladı.

Bu nedenle ilk önce gövdesinin üst kısmını çıkarmaya karar verdi ve başını dikkatlice yatağına kenarına doğru çevirdi. Bunu da kolayca başardı ve sonunda tüm o heybetine, ağırlığına rağmen gövdesi de yavaşça başının döndüğü ta-

rafa yöneldi. Ancak nihayet başını yatağın tamamen dışına getirip boşlukta tutunca, bu şekilde ilerleme konusunda korkuya kapıldı; zira en sonunda böyle yere düşecek olursa başını sakatlamaması bir mucize olurdu. Şu anda katiyen bilincini kaybedemezdi, yatakta kalmayı tercih etti.

Fakat aynı çaba sonrasında nefes nefese kalarak orada tekrar öylece yatınca ve ayaklarını daha büyük bir hiddetle tekrar birbirleriyle kavga ederken görüp bu durumu kontrol altına almanın mümkün olmadığını anlayınca, kesinlikle yatakta kalamayacağını ve yataktan kurtulması için çok az bir umut dahi olsa her şeyi feda etmenin en mantıklı karar olacağını söyledi kendi kendine. Tabii bunun yanında sakin kafayla düşünüp taşınmanın, çaresizce alınan kararlardan çok daha iyi olduğunu kendine hatırlatmayı da unutmuyordu. Böyle anlarda gözlerini kısarak pencereye dikerdi, ancak ne yazık ki dar sokağın karşı tarafını dahi örten sabah sisinin oluşturduğu manzaradan pek fazla umut ve neşe almak mümkün değildi. “Yedi olmuş bile,” dedi saatin yeniden vurmalarıyla, “saat çoktan yedi ve hâlâ böyle bir sis var.” Sonra bir müddet hafifçe nefes alıp vererek sakin bir şekilde yattı; sanki bu mutlak sessizliğin, asıl ve olması gereken haline dönmesini sağlayacağını umuyor gibiydi. Ama ardından kendi kendine şöyle söyledi: “Yedi çeyrek olmadan önce mutlaka yataktan tamamen çıkmış olmalıyım. Zaten o vakte kadar da iş yerinden biri beni sormak için gelir, çünkü büro yediye doğru açılıyor.” Ve gövdesini, olanca uzunluğuyla aynı andan yataktan çıkacak şekilde sallamaya başladı. Eğer bu şekilde yataktan düşmeyi başarabilirse, tam düştüğü esnada hızla yukarı kaldırmayı planladığı başı büyük ola-

sılıkla zarar görmeyecekti. Hissettiği kadarıyla sırtı oldukça sertti; şüphesiz halının üzerine düştüğünde sırtına da bir şey olmayacaktı. Onu asıl düşündüren şey, düşmesiyle birlikte meydana gelecek ve tüm kapıların ardında korku olmasa bile endişe uyandıracak büyük gürültüydü. Ama bu riski göze alması gerekiyordu. Gregor gövdesinin yarısını yatağın dışına çıkardığında –bu yeni yöntem zahmetli bir işten çok bir oyun gibiydi, yapması gereken yalnızca kendini ite ite sallanmaktı– birileri yardımına gelseydi tüm bunların ne kadar kolay olacağı aklına geldi. Güçlü iki kişi –babasını ve hizmetçi kızı düşünmüştü– pekâlâ yeterli olurdu; kollarını kubbe biçimindeki sırtının altına sokar, bu şekilde onu yataktan sıyrır ve ağırlığıyla yere eğilirlerdi. Daha sonra yapmaları gereken tek şey yerde dönmesini ve ayaklarının artık bir işe yaramasını sabırla beklemektir. Gerçi kapılar kilitli olmasaydı bile gerçekten yardım çağırır mıydı? Tüm çaresizliğine rağmen bu düşünceye gülmekten kendini alamadı.

Artık daha da hızlı sallandığından neredeyse dengesini koruyamaz hale gelmişti. Bir an önce ne yapacağına karar vermeliydi, çünkü beş dakika sonra saat yedi çeyrek olacaktı ki tam o sırada evin kapısı çalındı. “Bürodan biri geldi işte,” dedi kendi kendine ve ayakları daha hızlı dans ederken o neredeyse taş kesildi. Bir an için tüm sesler sustu. “Kapıyı açmıyorlar,” dedi Gregor yersiz bir umuda kapılarak. Ama sonra her zaman olduğu gibi hizmetçi kız sağlam adımlarla yürüyerek kapıyı açtı. Gelenin kim olduğunu anlaması için adamın ağzından çıkan ilk kelimeyi duyması Gregor’a yetti: Firma temsilcisiydi. Neden Gregor, ufacak bir geç kalma

durumunda insanların hemen en büyük şüphelere kapıldığı bir firmada çalışmaya mahkûm edilmişti? Bu firmada çalışanların istisnasız hepsi namussuz insanlar mıydı, aralarında büroya yalnızca birkaç saat geç kaldığı için vicdan azabından deliye dönen ve bunu yataktan kalkabilecek durumda olmadığı için yapan güvenilir insanlar yok muydu? Kontrol için bir çırağı göndermek gerçekten yetmiyor muydu, –tabii ille de bir kontrol yapılması gerekiyorsa– mutlaka firma temsilcisinin bizzat gelmesi ve böylelikle, bu şüpheli olay hakkındaki araştırmanın ancak onun tarafından yapılabileceği suçsuz ailenin gözüne sokulması mı gerekiyordu? Derken kesin bir karardan çok, bu düşüncelerden dolayı kapıldığı heyecanla tüm gücünü toplayıp kendini yataktan attı. Sert bir çarpma sesi duyuldu, fakat bu tam olarak bir gürültü sayılmazdı. Yerdeki halı düşüşünü biraz yumuşatmıştı, ayrıca sırtı da düşündüğünden daha esnekti, bu sebeple hiç de dikkat çekici olmayan boğuk bir ses çıktı. Yalnızca başını yeterince dikkatli koruyamamış ve yere çarpmıştı; acıdan ve öfkeden sağa sola çevirerek başını haliya sürttü.

“İçeride bir şey düştü,” dedi sol odadaki firma temsilcisi. Gregor bugün kendi başına gelen şeyin bir gün firma temsilcisinin de başına geldiğini hayal etmeye çalıştı; aslında böyle bir şeyi olabileceğini kabul etmek gerekiyordu. Ancak temsilci, bu hayale kaba bir cevap verirmişçesine rugan çizmelerini gıcırdatarak birkaç sağlam adım attı. Gregor’a haber vermek için kız kardeşi sağ yandaki odadan fısıldadı: “Gregor, firma temsilcisi geldi.” “Biliyorum,” dedi Gregor içinden; ama sesini kız kardeşinin duyabileceği kadar yükseltmeye cesaret edemedi.

“Gregor,” diye seslendi babası soldaki odadan, “Bay Temsilci geldi, neden sabah trenine binmediğini soruyor. Ona ne diyeceğimizi bilmiyoruz. Ayrıca seninle özel olarak konuşmak da istiyor. Haydi, kapıyı aç lütfen. Odanın dağınıklığını mazur göreceğine eminim.”

“Günaydın, Bay Samsa,” diye dostça seslendi firma temsilcisi araya girerek. Babası hâlâ kapıda konuşmaya devam ederken annesi, “Kendini iyi hissetmiyor,” dedi firma temsilcisine, “inanın bana, Bay Temsilci, kendini iyi hissetmiyor. Yoksa nasıl olur da Gregor trenini kaçırsın! Çocuğun akli fikri işinde. Akşamları dışarı çıkmamasına neredeyse kızıyorum artık. Sekiz gündür şehirde, ama bir akşam bile dışarı çıkmadı. Bizimle birlikte masada oturuyor, ya sessizce gazete okuyor ya da güzergâh planına çalışıyor. Ahşap oymak bile onun için bir eğlence. Mesela geçtiğimiz son iki ya da üç akşamda küçük bir çerçeve oydu. Ne kadar güzel olduğunu görseniz hayret edersiniz; içeride, odada asılı; Gregor kapıyı açar açmaz göreceksiniz. Esasen gelmiş olmanızdan dolayı çok mutluyum, Bay Temsilci; yoksa biz Gregor’a kapıyı açtıramazdık; kendisi son derece dik kafalı ve her ne kadar sabah inkâr etmiş olsa da kesin bir sıkıntısı var.”

“Hemen geliyorum,” dedi Gregor yavaş ve temkinli bir şekilde; konuşmanın tek bir kelimesini bile kaçırmamak için hiç kıpırdamadı. “Zaten, hanımefendi, ben de başka türlüünü düşünemezdim,” dedi firma temsilcisi, “umarım ciddi bir şeyi yoktur. Fakat diğer yandan şunu söylemeliyim ki biz çalışanlar –size göre iyi de olabilir, kötü de– işimiz gereği bu tür hafif rahatsızlıkları sık sık kolayca atlatmak

zorundayız,” dedi firma temsilcisi. “Sayın Temsilci odana gelebilir mi yani?” diye sordu sabırsızlanan babası ve tekrar kapıyı tıklattı. “Hayır,” dedi Gregor. Sol taraftaki odaya hoş olmayan bir sessizlik çöktü, sağdaki odadansa kız kardeşinin hıçkırıkları duyulmaya başladı. Neden kız kardeşi diğerlerinin yanına gitmiyordu? Herhalde daha yeni yataktan kalkmıştı ve daha üzerini giyinmeye başlamamıştı. Peki neden ağlıyordu? Gregor kalkmadığı ve firma temsilcisinin odasına girmesine müsaade etmediği için mi, işini kaybetme tehlikesiyle yüz yüze olduğu ve sonrasında patronu eski talepleriyle tekrar anne babasının peşine düşebileceği için mi? Şimdilik bunlar tamamen yersiz kaygılardı. Gregor henüz buradaydı ve ailesini terk etmek aklının ucundan bile geçmiyordu. Şu anda halının üzerinde uzanıyordu ve durumunu bilselerdi kimse ondan firma temsilcisini içeri almasını ciddi ciddi talep etmezdi. Daha sonra kolayca uygun bir açıklaması yapılabilecek olan bu ufak nezaketsizlikten ötürü Gregor öyle hemencecik işten çıkarılamazdı. Ayrıca ağlayarak ve üstüne giderek rahatsız etmek yerine, onu rahat bırakmaları Gregor’a göre daha akıllıca olurdu. Fakat diğerlerini rahatsız eden ve böyle davranmalarına yol açan şey, belirsizlikti.

“Bay Samsa,” diye seslendi firma temsilcisi tekrar, bu defa sesini biraz yükseltmişti, “neler oluyor? Kendinizi odanıza kapatıp sorulara yalnızca ‘evet–hayır’ şeklinde cevaplar veriyor, anne babanızı boş yere endişelendiriyor ve işinizle ilgili sorumluluklarınızı –buna yalnızca laf arasında değiniyordunuz– size hiç yakışmayan bir biçimde ihmal ediyorsunuz. Şu anda anne babanız ve patronunuz adına konuşuyorum

ve son derece ciddi bir şekilde sizden derhal makul bir açıklama talep ediyorum. Hayretler içindeyim gerçekten. Ağırbaşlı ve mantıklı bir insan olduğunuzu zannederdim, fakat şimdi birdenbire son derece tuhaf tavırlar sergilemeye başladınız. Gerçi bu sabah patron gecikmenizin açıklaması olabilecek bir şey ima etti –kısa süre önce size emanet edilen tahsilattan bahsediyordu–, ancak ben bunun doğru olamayacağı konusunda neredeyse şerefim üzerine yemin ettim. Fakat şimdi burada sizin bu anlaşılmaz inadınızı görünce sizi savunmak için en ufak isteğim kalmıyor. Kaldı ki bürodaki pozisyonunuzun pek de sağlamda olduğu söylenemez. Aslında bu konuyu sizinle baş başa konuşmak niyetindeydim, ancak madem burada vaktimi boşa harcamama sebep oluyorsunuz, o halde söyleyeceklerimi kıymetli annenizin ve babanızın da öğrenmemesi için bir neden göremiyorum. Son zamanlardaki performansınız hiç iç açıcı değil; gerçi şu anda yüksek satışların yapılabileceği bir sezonda olmadığımızın biz de bilincindeyiz, ama satış yapılamayacak sezon diye bir şey de kesinlikle yoktur, Bay Samsa, bu mümkün değil.”

“Fakat Bay Temsilci,” diye bağırdı Gregor kendinden geçerek ve kapıldığı telaşla diğer her şeyi unuttu, “şimdi, hemen açıyorum kapıyı. Hafif bir rahatsızlık, bir baş dönmesi beni ayağa kalkmaktan alıkoydu. Henüz hâlâ yataktayım. Fakat artık kendimi yeniden iyi hissediyorum. İşte şimdi yataktan çıkıyorum. Biraz daha sabredin! Henüz zannettiğim kadar düzelmemişim. Ama daha iyiyim. İnsan nasıl da birden rahatsızlanıveriyor! Daha dün akşam gayet iyiydim, annem ve babam da biliyor, daha doğrusu dün akşam rahatsızlana-

cağımı hafiften sezmiştim. Bana bakan bunu anlayabilirdi. Keşke arayıp büroya haber verseydim! Ama zaten insan her zaman evde yatıp dinlenmeden hastalığı atlatabileceğini düşünür. Sayın Temsilci! Annemin ve babamın üzerine gitmeyin. Az önce hakkımda yapmış olduğunuz suçlamaların hepsi yersiz; şimdiye kadar kimse bana bu konulardan söz etmedi. Belki de gönderdiğim son siparişler henüz elinize ulaşmadı. Hem daha sekiz treniyle yolculuğa çıkacağım, birkaç saatlik istirahat gücümü toplamamı sağladı. Burada daha fazla kalmanıza gerek yok, sayın Temsilci; birazdan ben de büroya geleceğim, lütfen bunu patrona söyleyin ve ona karşı beni savunun!”

Gregor, ne dediğinin tam olarak farkında olmadan büyük bir telaşla tüm bunları anlatırken yatakta yaptığı alıştırmalar sayesinde kolayca komodine doğru yaklaşmıştı; şimdi ayağa kalkmaya çalışıyordu. Gerçekten kapıyı açmak, onların karşısına çıkmak ve firma temsilcisiyle konuşmak istiyordu; şu anda büyük bir arzuyla yanına gelmek isteyenlerin onu gördüklerinde ne söyleyeceklerini öğrenmek için can atıyordu. Eğer korkarlarsa, o zaman Gregor’un omuzlarındaki sorumluluk kalkardı ve sakin olabilirdi. Her şeyi sakince karşılamaları durumunda da telaşlanmak için bir nedeni olmazdı ve acele ederse saat tam sekizde tren garında olabilirdi.

İlk birkaç denemesinde cilalı komodinden kayarak düştü, ancak sonunda bir hamleyle kendini iterek ayağa kalkıp dimdik durdu; canını ne kadar yakıyor olsalar da gövdesinin alt kısmındaki ağırları artık hiç umursamıyordu. Ardından kendini yakınlardaki bir sandalyenin arkalığına doğru bi-

rakıp ayaklarıyla sandalyenin kenarlarına sıkıca yapıştı. Bu sayede kontrolünü de iyice sağlamış oldu ve öylece kaldı, çünkü firma temsilcisi konuşmaya başlamıştı.

“Siz söylediklerinden tek kelime anladınız mı?” diye sordu temsilci Gregor’un anne babasına, “Bizimle alay ediyor olamaz herhalde?” “Tanrı aşkına,” diye çıkıştı çoktan göz yaşlarına boğulmuş annesi, “belki de ağır derecede hasta ve biz ona eziyet ediyoruz.” “Grete! Grete!” diye bağırdı daha sonra. “Anne?” diye seslendi Gregor’un kız kardeşi diğer yandaki odadan. Gregor’un odası üzerinden konuşmaya başladılar. “Hemen doktora git. Gregor hasta. Acilen doktoru getir. Nasıl konuştuğunu duydun mu?” “Bir hayvan sesiydi,” dedi firma temsilcisi, annenin bağıarak konuşmasına karşın dikkat çekici derecede sakın bir sesle.

“Anna! Anna!” diye bağırdı Gregor’un babası antreden mutfağa doğru ve ellerini çıırttı, “Hemen bir çilingir çağırın!” Ardından iki kız eteklerini hışırdatarak antreden geçti –peki ama kız kardeşi nasıl bu kadar hızlı giyinmişti?– ve kapıyı hızla açıp evden çıktı. Kapının geri kapandığı duyulmamıştı bile; herhalde büyük felaketlerin yaşandığı evlerde âdet olduğu gibi kapıyı açık bırakmışlardı. Bununla birlikte Gregor oldukça sakinleşmişti. Gerçi artık insanlar söylediklerini anlamıyordu, oysa ona göre kelimeleri yeterince açık, hatta ilk konuştuğu zamankinden daha açık telaffuz ediyordu, belki de kulağı alıştığı için ona öyle geliyordu. Ama en azından artık dışardakiler onun bir rahatsızlığı olduğunu düşünüyordu ve ona yardım etmeye hazırlardı. Verilen ilk tepkilerdeki güven ve umut içini rahatlatmıştı. Yeniden insanların arasına karıştığını hissediyordu ve her

ikisinden, hem doktordan hem de çilingirden, aralarında tam bir ayırım yapmaksızın olağanüstü ve umulmadık başarılar bekliyordu. Yaklaşan önemli görüşmede sesinin mümkün olduğunca anlaşılır çıkması için hafifçe boğazını temizledi, tabii bunu son derece alçak sesle yapmaya özen gösterdi, çünkü bu sesin de insan öksürüğünden farklı çıkma olasılığı vardı ve artık bu ayırımı yapma konusunda kendine pek güvenmiyordu. Bu arada yan odadaki tüm sesler kesilmişti. Belki anne babası firma temsilcisiyle masaya oturmuş fısıldaşıyorlardı, belki de hep birlikte kapıya dayanmış Gregor'un odasını dinliyorlardı.

Gregor sandalyeden destek alarak yavaşça kendini kapıya doğru sürükledi, yeterince yaklaştığında sandalyeyi bıraktı, kendini kapıya doğru itti ve tutunup kaldı –ayaklarının ucundaki toprak yapışkan bir sıvı salgılıyordu– ve sarf ettiği efordan dolayı bir müddet dinlendi. Ardından kapının deliğindeki anahtarı ağızıyla çevirmeye çalıştı. Ne yazık ki görünüşe göre dişleri yoktu –anahtarı neyle kavrayacaktı şimdi?– fakat buna karşılık çenesi oldukça güçlüydü; gerçekten de çenesi sayesinde anahtarı hareket ettirmeyi başarmıştı, bunu yaparken apaçık bir şekilde kendisine bir çeşit zarar veriyordu; zira ağızından gelen kahverengi bir sıvı anahtarın üzerine akıyor, oradan da yere damlıyordu, fakat Gregor bunu hiç umursamıyordu.

“Dinleyin,” dedi yan odadaki firma temsilcisi, “anahtarı çeviriyor.” Bu sözler Gregor'u bir hayli cesaretlendirdi; oysa herkesin ona seslenmesi gerekirdi, babası ve annesi de, “Haydi, Gregor,” diye bağırmalıydılar, “ha gayret, sakın pes etme!” Ve herkesin büyük bir heyecanla çabasına

ortak olduğu fikrine kapılmış bir halde kendini kaybederek var gücüyle çenesini anahtarın üzerine kilitledi. Anahtar döndükçe o da kilidin etrafında dans eder gibi dönüyordu; artık yalnızca ağızıyla tutunarak ayakta duruyordu ve duruma göre ya anahtardan destek alıyor ya da gövdesinin tüm ağırlığıyla anahtarı tekrar aşağı doğru bastırıyordu. Nihayet açılan kilidin çıkardığı tiz ses Gregor’u kendine getirdi. Derin bir nefes alarak, “Demek çilingire ihtiyacım yokmuş,” dedi içinden ve kapıyı tamamen açmak için başını kapının koluna dayadı.

Kapıyı bu şekilde açmak zorunda kaldığından, kapı hakikaten de ardına kadar açılmıştı ve Gregor kapının arkasında kaldığı için henüz görülmüyordu. Önce kendini yavaşça kapı kanadının etrafından döndürmesi gerekiyordu ve bunu yaparken oda girişinin tam önünde kaba bir biçimde sırtüstü düşmemesi için son derece dikkatli olmalıydı. Henüz Gregor hâlâ bu zahmetli hareketle meşguldü ve başka bir şeye özen gösterecek zamanı yoktu ki aniden firma temsilcisinin “Aaa!” diye yüksek sesle bağırdığını duydu; bir rüzgâr uğultusunu andırıyordu bu ses. Şimdi ise kapının hemen önünde, açık ağızını eliyle kapayan ve sanki görünmez bir güç tarafından sabit bir kuvvetle itiliyormuş gibi yavaş yavaş gerileyen firma temsilcisini gördü. Annesi –firma temsilcisi orada olduğu halde, hâlâ yataktan kalktığı dağınık saçlarıyla duruyordu– önce ellerini göğsünde birleştirmiş olan kocasına baktı, sonra Gregor’a doğru iki adım attı ve yüzü, görünmeyecek gibi göğsüne düşmüş halde, etrafına yayılan geniş eteğinin tam orta yerine düşüverdi. Babası ise Gregor’u odasına geri itmek istiyormuş gibi düşmanca

bir tavırla yumruklarını sıktı, ardından kuşkulu bakışlarla oturma odasına göz gezdirdi ve sonra ellerini alnına dayayıp heybetli göğsü titreye titreye ağlamaya başladı.

Gregor odaya girmeyi denemedi bile, yalnızca gövdesinin yarısı ve içerdekileri gözetlemek için yana eğdiği başı görülecek biçimde, sıkıca sürgülenmiş kapı kanadına içeriden yaslandı. Bu arada ortalık iyice aydınlanmıştı; sokağın karşı tarafında bulunan uçsuz bucaksız gri siyah binanın –bu bir hastaneydi– bir bölümü, ön cephesini sert çizgilerle kesen düzgün pencereleriyle apaçık görülüyordu. Yağmur hâlâ durmamıştı; iri, her biri gözle görülen ve adeta yeryüzüne tek başına gönderilmiş damlalarla yağıyordu. Masanın üzeri kahvaltıdan kalan bulaşık yığınyla tıklım tıklım doluydu; Gregor’un babası için çeşitli gazeteleri okuyarak saatlerce sürdürdüğü kahvaltı, günün en önemli öğünüydü. Tam karşıdaki duvarda, Gregor’un askerlik yaparken çekilmiş bir fotoğrafı asılıydı; fotoğrafta üzerinde bir teğmen üniforması olan Gregor, eli kılıcında dikiliyor, duruşuna ve üniformasına karşı saygı bekleyen biri gibi tasasızca gülümsüyordu. Derken antrenin kapısı açıldı; dış kapı da açık olduğundan evin önündeki açık alan ve aşağı doğru inen merdivenlerin başlangıcı görüldü.

“Pekâlâ,” dedi Gregor, sakinliğini korumayı başarabilen tek kişinin kendisi olduğuna son derece emindi, “şimdi üstümü giyineceğim, numune koleksiyonunu paketleyeceğim ve yola çıkacağım. Gitmeme müsaade edecek misiniz? Edecek misiniz? İşte, Bay Temsilci, bakın, hiç de inatçı değilim ve işimi severek yapıyorum; seyahat etmek bir hayli zahmetli, ama seyahat etmeden yaşamam. Nereye gidiyorsunuz,